

Matjaž Klemenčič

Izseljenske skupnosti in ustanavljanje novih držav v vzhodni Srednji Evropi: primer Slovencev

Razširjeno predavanje na okrogli mizi »Izseljenske skupnosti in ustanavljanje novih držav v vzhodni Srednji Evropi« na Svetovnem kongresu zgodovinskih ved v Montrealu, 2. septembra 1995.

(2. del)

5. Delovanje slovenskih izseljencev v prekomorskih državah (izven ZDA)

Ideja o samostojni Sloveniji je bila po drugi svetovni vojni podobno kot v ZDA razširjena tudi med pripadniki slovenske politične emigracije v ostalih prekomorskih državah, še zlasti pa v Kanadi in Argentini.

V Kanadi se je ideja o samostojni Sloveniji pričela hitreje širiti po juniju 1948, ko se je v to državo priselilo večje število stražarjev in članov Slovenske dijaške zveze, ključni osebnosti pa sta bili dr. Janko Pajk ter dr. Rudolf Čuješ. Tudi v Kanadi so organizirali Slovensko narodno zavezo, ki je, kot smo že omenili, v Torontu od leta 1954 naprej izdajala časopis *Slovenska država*.¹

Ideja o samostojni slovenski državi je imela veliko privržencev tudi med pripadniki slovenske politične emigracije v Argentini. Glavni organizatorji slovenskega državnega gibanja so bili Pavle Verbič, Tine Duh in Jože Kessler. Simpatizerji tega gibanja so leta 1952 organizirali v Buenos Airesu društvo Dom, naslednje leto pa tudi pričeli izdajati revijo *Slovenska pot*. Leta 1965 je del slovenske emigrantske skupnosti v Argentini, ki je propagiral slovensko državno gibanje, pričel izdajati časnik *Smer v slovensko državo*, ki se je po letu 1985 združil s časopisom *Slovenska država* iz Toronta v Kanadi. Omenimo naj še, da se je skupina političnih emigrantov, ki se je zavzemala za slovensko državo (zlasti bivši časnikarji *Slovenskega Doma* kot na primer Ruda Jurčec in Jože Kessler), trdno oklepala te ideje, zato se ni strinjala z dr. Cirilom Žebotom, ki je po njihovem mnenju predvideval, »da lahko slovenska država pripada le kaki evropski zvezi držav.« Ruda Jurčec je pričel leta 1962 v Buenos Airesu izdajati kulturno-literarni časopis *Novi časi*, leta 1969 pa je postal glavni urednik časopisa *Sij slovenske svobode*, ki je jasno izražal slovenski državni program. Omenimo naj še, da sta bila med sodelavci tega časopisa še Marko Javornik iz ZDA in dr. France Dolinar iz Rima.²

Razen zgoraj navedenih časopisov in publikacij so pripadniki slovenske politične emigracije občasno izdajali tudi najrazličnejše druge brošure ter programe o tem, kako naj bi delovala nova slovenska država.³

Politična aktivnost pripadnikov slovenske politične emigracije pa je po letu 1954, podobno kot v ZDA, tudi v Argentini in Kanadi pričela počasi zamirati ali pa nadaljevati delo v spremenjeni

¹ Bogdan Novak, *Geneza slovenske državne ideje ...*, 302.

² *Ibid.*, 302.

³ *Ibid.*, 295-307; in kot na primer: Program Slovenske ljudske stranke. *Slovenija – glasilo Slovenske krščanske demokracije*, leto 5, št. 8. (priloga *Ameriške domovine*, leto 54, št. 179). Cleveland, 20. septembra 1954, str. 1.

obliki. Tako vse do konca 80-ih let med slovenskimi izseljenci ne naletimo na nove pobude ali poglede glede nadaljnjega razvoja Slovenije kot države.⁴

Šele po smrti Josipa Broza Tita leta 1980, še zlasti pa ob velikih političnih spremembah v državah vzhodne Srednje Evrope in nekdanji Sovjetski zvezi na prelomu iz 80. v 90. leta, je prišlo do korenitejših sprememb v političnem delovanju med slovenskimi izseljenci, predvsem pa v njihovem odnosu do stare domovine. Slovenski izseljenci iz vsega sveta (razen iz ZDA), še posebej tisti iz Kanade, Avstralije ter zahodnoevropskih držav, so se organizirali v Svetovnem slovenskem kongresu, to je v organizaciji, ki so jo po zgledu Židov organizirali kot inštitucijo civilne družbe z namenom združitve slovenskih organizacij po vsem svetu, ne glede na njihovo politično prepričanje. Po posameznih evropskih državah, kjer žive Slovenci kot avtohtone manjšine ali kot zdomci, so bile organizirane posebne konference tega Kongresa. Svetovni slovenski kongres je imel tudi svoj poseben odbor, ki ga je v času vojne za Slovenijo vodil Bojan Brezigar iz Trsta. Zlasti pomembna je bila takrat politična ideološka neopredeljenost Kongresa. Ena njegovih najpomembnejših akcij v tem obdobju je bila kampanja za priznanje neodvisnosti Slovenije, ki jo je Kongres, oziroma njegove konference po vseh državah, razen v ZDA, organiziral v času od 26. junija do 8. oktobra 1991, oziroma do 15. januarja 1992.

V **Kanadi** je Konferenca Slovenskega kongresa za Kanado zrasla iz odbora za pomoč žrtvam poplav v Sloveniji, tako da je v njej sodelovala večina kanadsko-slovenskih organizacij. V okviru te konference so Slovenci poleti in jeseni leta 1991 sami ali skupaj s hrvaškimi izseljenci organizirali več zborovanj v podporo slovenski neodvisnosti. Tako so junija 1991 organizirali zborovanje v Torontu pred parlamentom zvezne države Ontario, kateremu je prisostvovalo okrog 3.000 ljudi.⁵ Mesec dni po razglasitvi slovenske samostojnosti, 24. julija so se Slovenci ponovno zbrali v središču Toronta pred mestno hišo, kjer je slovenska mladina organizirala mirovno prireditev, na kateri so z govori, s petjem in z molitvami počastili spomin na žrtve jugoslovanske agresije na Slovenijo.

Meseca julija je bila v cerkvi v Torontu tudi posebna maša za domovino, ki jo je daroval torontski nadškof slovenskega porekla, dr. Alojzij Ambrožič; pri maši se je zbralo okrog 2.000 Slovencev in Hrvatov. V svojem govoru je nadškof poudaril, da bi moral svet podpreti neodvisni državi Slovenijo ter Hrvaško in izjavil, »da kadar se taki narodi odločajo, da bodo v svoji hiši sam svoj gospodar in pokažejo sposobnosti politične suverenosti, bi morale biti njihove odločitve sprejete in spoštovane.«⁶

Podobno izjavo v podporo neodvisni Sloveniji je dal nadškof Ambrožič tudi časopisu *Toronto Star*, kjer je med drugim povedal: »Slovenci ne škodujejo nikomur, če hočejo biti ne samo avtonomni, pač pa tudi samostojni. Menim, da je omejitev osebne svobode zaradi bojazni, da bi prišlo do etničnih izbruhov, kontraproduktivna. Etnična homogenost Slovenije je poroštvo, da v samostojni Sloveniji ne bo spopadov med manjšino in večino.« Slovenski duhovniki s torontskim nadškofom na čelu so tudi pisno protestirali pri kanadski vladi in pozvali ministrskega predsednika Briana Mulroneya in ministrico za zunanje zadeve, Barbaro McDougall, naj Kanada uradno prizna suvereno Republiko Slovenijo. Podobna protestna pisma je kanadski vladi poslalo na tisoče slovenskih izseljencev. Za rešitev slovenske krize pa so se zavzeli tudi nekateri vladni poslanci.⁷

Vojna v Sloveniji je zalotila Slovence v Kanadi nepripravljene na te dogodke, saj niso imeli na razpolago nobenega komunikacijskega sredstva, ki bi kanadsko javnost obveščalo o resničnih dogodkih v Sloveniji. Poleg tega je bila večina članov Vseslovenskega odbora, ki je v južnem Ontariu skrbel za meddruštveno koordinacijo, takrat v Sloveniji. Tako je večji del organizacijskega bremena padlo na Jožeta Slobodnika, predsednika Slovenske gospodarske zbornice, ki je poskrbel,

⁴ Bogdan Novak, *Geneza slovenske državne ideje ...*, 303.

⁵ Manifestacija v Kanadi. *Svobodna Slovenija*, leto 44, št. 31. Buenos Aires, 15. avgusta 1991, str. 2; Množične demonstracije zdomskih Slovencev. *Slovenska država*, leto 42, št. 6-7. Toronto, junij-julij 1991, str. 4.

⁶ Kanadski Slovenci pomagajo domovini. *Nedeljski dnevnik*, številka 223. Ljubljana, 8. avgusta 1991, str. 7.

⁷ Ibid.

da so se Slovenci v južnem Ontariu kar najhitreje organizirali. Pomembno vlogo pri obveščanju in organiziranju Slovencev iz Kanade za pomoč domovini so odigrali tudi slovenski duhovniki iz Toronta in Hamiltona, ki so bili tudi med pobudniki ustanovitve »Sklada za pomoč Sloveniji« in različnih drugih akcij. Cerkev je dala na razpolago tudi svoje prostore, kjer je od 2. junija dalje deloval Slovenski informacijski center, ki je bil ustanovljen kot pododbor Vseslovenskega odbora. Slovenski podjetniki so pisarno premili s telefonom, telefaksom in računalnikom, za tekoče vsakodnevno delovanje pa je skrbela ekipa prostovoljcev. Vodstvo informacijskega centra je prevzel Leander Škof, za obveščanje kanadskih medijev pa je bila zadolžena Dorothy Lenarčič.⁸

Z ozirom na veliko materialno škodo, ki jo je Slovenija utrpela v prvih julijskih dneh, so tudi kanadski Slovenci uvideli, da samo moralna podpora domovini ne zadostuje. Tako so že 2. julija v okviru Vseslovenskega odbora ustanovili poseben odbor za zbiranje finančne pomoči domovini. Vodstvo tega odbora je prevzel podjetnik Viktor Zenkovič, pomagala pa mu je vrsta rojakov ter različna slovenska društva in organizacije iz vse Kanade. Tako se je do konca julija nabralo v skladu že za okrog 300.000 kanadskih dolarjev pomoči. Ta velik odziv na akcijo za pomoč domovini je dokaz, da so tudi slovenski izseljenci, ki so živeli po vsej Kanadi, bili pripravljeni za svobodno in neodvisno Slovenijo marsikaj žrtvovati.⁹

V zvezi z zahtevami kanadskih Slovencev po priznanju slovenske neodvisnosti s strani Kanade naj omenimo še predsednika Kanadske konference Svetovnega slovenskega kongresa Staneta Kranjca, ki je kanadski zunanji ministrici Barbari McDougall ter kanadskemu ministrskemu predsedniku Brianu Mulroneyu napisal veliko pisem, v katerih jih je seznanjal s položajem v Sloveniji in zahteval priznanje neodvisnosti s strani Kanade. Korespondenca med njimi je potekala od junija 1991 do 15. januarja leta 1992, torej do kanadskega priznanja Slovenije kot neodvisne države.¹⁰ Ko danes prebiramo ta pisma, lahko ugotovimo, da so jih visoki kanadski uradniki, vključno z ministrico Dougallovo jemali zelo resno, morda celo resneje od svojih ameriških kolegov, saj so njihovi odgovori kazali veliko zanimanje za dogajanja v Sloveniji. To je nenazadnje razvidno tudi iz dejstva, da je Kanada priznala Slovenijo skupaj z državami Evropske Unije že 15. januarja 1992.

Podobno delo je bilo opravljeno tudi s strani Slovencev, ki živijo v **Argentini**. V tem času so se tudi ti združili v pomoči svoji stari domovini. Omenimo naj, da so se v Argentini takrat prvič v neki skupni akciji srečali slovenski izseljenci ter njihovi potomci, ki so se izselili iz domovine v obdobju med obema vojnama (levičarsko usmerjeni Slovenci iz Primorske, ki so bežali pred fašizmom v tedanji Italiji) in pripadniki slovenske politične emigracije, ki so se v Argentino odselili iz Slovenije po drugi svetovni vojni. Predstavniki argentinsko-slovenskih organizacij (Rudolf Smersu, predsednik Slovenskega narodnega odbora, dr. Marko Kremžar, načelnik Slovenske ljudske stranke v zdomstvu) so že 26. junija 1991 poslali čestitke in podporo ob razglasitvi slovenske neodvisnosti predsedniku slovenskega parlamenta dr. Francetu Bučarju in predsedniku slovenske vlade Lojzetu Peterletu.¹¹ Istočasno je Slovenski narodni odbor ob

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Pismo Stana Kranjca (Kranjca) Brianu Mulroneyu z dne 3. septembra 1991; pismi Stana Kranjca Barbari McDougall z dne 18. novembra 1991 in 9. decembra 1991; pismo Barbare McDougall Stanu Kranjcu 20. maja 1992; pisma Leandra V. Skofa Barbari McDougall 3. julija 1991, 3. septembra 1991, 27. septembra 1991, 4. oktobra 1991 in 19. oktobra 1991; McDougall Underlines Support for CSCE Position on Yugoslavia, Press Release Secretary of State for External Affairs No. 155; pismo Barbare McDougall Leandru V. Skofu 20. avgusta 1991; pismi Leandra V. Skofa Brianu Mulroneyu 3. julija 1991 in 21. septembra 1991; pismo Williama S. Pavliča Barbari McDougall 4. decembra 1991; pismo Stephena S. Pavliča in Williama S. Pavliča Yves Fortieru, šefu stalne misije Kanade pri Združenih narodih v New Yorku; pismo Williama S. Pavliča in Stephena S. Pavliča Rolandu Fournesu, generalnemu konzulu Zvezne republike Nemčije v Torontu 20. januarja 1992; pismo Stephena S. Pavliča in Williama S. Pavliča Patricku Boyerju, pismo Patricka Boyerja Williama S. Pavliču in Stephenu S. Pavliču. Arhiv Kanadsko slovenskega kongresa, kopije v lasti avtorja.

¹¹ Pismo predsednika SNO Rudolfa Smersuja predsedniku Skupščine Republike Slovenije dr. Francetu Bučarju z dne 26. junija 1991; pismo načelnika SLS v zdomstvu dr. Marka Kremžarja predsedniku Skupščine Republike Slovenije dr. Francetu Bučarju z dne 26. junija 1991; pismo predsednika SNO Rudolfa Smersuja predsedniku Izvršnega sveta

slovenski samostojnosti podal sklepno izjavo, v kateri je izrazil zadovoljstvo nad razglasitvijo neodvisnosti Republike Slovenije, za katero se je Slovenski narodni odbor zavzemal že ves čas »zdomstva«, hkrati pa so izrazili prepričanje, »... da bo slovenska demokratična oblast nekoč priznala pomembnost dela, ki ga je za širjenje slovenskih interesov v svetu opravila politična emigracija. To so temelji slovenske prisotnosti v svetu, ki so lahko za naš narod srečna posledica velike nesreče. Od modrosti slovenskih državnikov je odvisno, da se ta enkratna priložnost za narod ne izgubi. ... Naloga Slovenskega narodnega odbora je opravljena in podpisani s to izjavo zaključujemo skoraj pol stoletja njegovega delovanja ...¹²

Slovenci v Argentini so med 25. junijem in 19. julijem 1991 pripravili več manifestacij v podporo slovenski neodvisnosti, napisali številne članke v argentinske časnike ter posredovali večje število radijskih in televizijskih vesti. Pred palačo argentinskega Kongresa so 10. julija razdelili 10.000 brošur o neodvisni Sloveniji ter pripravili več kulturnih manifestacij.¹³ Omembe vredna je tudi dejavnost Slovencev v Mendozi, kjer so v enourni oddaji »Radia Nationale« že 1. junija leta 1991 argentinsko javnost seznanili s slovensko željo po neodvisnosti. Poleg tega so 30. junija v lokalnem časopisu *Giario los Andes* objavili daljši članek z naslovom »E Slovenia, su historia y sus anhelos«. 28. junija je isti časopis objavil tudi kratko izjavo »Društva Slovencev iz Mendoze«, ki so branili pravico Slovencev do samoodločbe. 6. julija so pripravili manifestacijo, na kateri so razdelili 2.000 letakov, 3. julija pa jih je sprejel generalni tajnik mendoške vlade dr. Louis Abrego.¹⁴

Ob vseh akcijah slovenskih izseljencev v Argentini lahko rečemo, da so bila njihova prizadevanja za priznanje Slovenije zelo uspešna, saj je bila Argentina ena prvih držav, ki je priznala neodvisnost Slovenije. Pomembno vlogo v prizadevanjih za priznanje neodvisnosti s strani argentinske vlade je slovenski izseljenski skupnosti v Argentini v svojem priznalnem pismu priznal tudi minister dr. Janez Dular.¹⁵ Ob tem naj navedemo, da je bilo ob priznanju slovenske neodvisnosti v slovenskih naselbinah v Argentini organiziranih več prireditev.¹⁶

Izjemno požrtvovalno so se v borbo za priznanje Slovenije vključili tudi izseljenci slovenskega porekla v **Avstraliji**. Ti so na prošnjo tedanjega ministra brez listnice v slovenski vladi, zadolženega za Slovence po svetu, dr. Janeza Dularja brez oklevanja podprli Slovence v domovini v njihovih prizadevanjih za neodvisnost Republike Slovenije in v dneh od 10. do 23. decembra, podobno kot ostali izseljenci slovenskega porekla po vsem svetu, poslali številna pisma v podporo slovenskemu plebiscitu.¹⁷

Že 27. januarja leta 1991 so se Slovenci v Avstraliji pridružili tamkajšnjim Hrvatom ter kosovskim Albancem in sodelovali na demonstracijah proti razmeram v stari domovini, ki so potekale v Melbournu, Sydneyju in Canberri.¹⁸ Maja 1991 so se predstavniki Avstralske-slovenske konference Svetovnega slovenskega kongresa ter predstavniki hrvaške in makedonske skupnosti v Avstraliji sestali z ministrskim predsednikom avstralske vlade Bobom Hawkom. Na tem srečanju

Republike Slovenije Lojzetu Peterletu z dne 26. junija 1991 (vse *Arhiv SIM*); Pismo dr. Marka Kremžarja, načelnika SLS v zdomstvu, predsedniku Izvršnega sveta Republike Slovenije Lojzetu Peterletu z dne 26. junija 1991. *Svobodna Slovenija*, leto 44, št. 24. Buenos Aires, 27. junija 1991, str. 2.

¹² Samostojna država Slovenija je bila proglašena 25. junija 1991 ob 20,30: Sklepna izjava Slovenskega narodnega odbora ob slovenski državni samostojnosti. *Svobodna Slovenija*, leto 44, št. 24. Buenos Aires, 27. junija 1991, str. 1.

¹³ Kako smo pomagali Sloveniji: Pregled opravljenega dela med argantinsko javnostjo med 25. junijem in 19. julijem 1991. *Svobodna Slovenija*, leto 44, št. 29. Buenos Aires, 1. avgusta 1991, str. 1.

¹⁴ Kronika o delovanju mendoške slovenske skupnosti ob dogodkih po proglasitvi neodvisnosti Slovenije. *Svobodna Slovenija*, leto 44, št. 31. Buenos Aires, 15. avgusta 1991, str. 4.

¹⁵ Pismo dr. Janeza Dularja, ministra za Slovence po svetu, slovenskim rojakom in rojakinjam v Argentini, z dne 16. januarja 1992. *Svobodna Slovenija*, leto 45, št. 3. Buenos Aires, 23. januarja 1992, str. 2.

¹⁶ Prireditvi ob mednarodnem priznanju RS v Barilochah. *Svobodna Slovenija*, leto 45, št. 4. Buenos Aires, 30. januarja 1992, str. 2.

¹⁷ *Naša bitka za Slovenijo – Avstralija* (ured. Stanka Gregorič). Melbourne 1995, str. 13.

¹⁸ *Ibid.*, 14.

sta slovensko izseljensko skupnost zastopala predsednik Avstralske-slovenske konference Svetovnega slovenskega kongresa Marjan Kovač ter vodja slovenskega informacijskega urada v Sydneyu Alfred Breznik, katerima je Hawke izrazil svojo zaskrbljenost zaradi dogodkov v Jugoslaviji in upanje, da ne bo prišlo do nadaljnega prelivanja krvi. Pogovarjali so se tudi že o morebitnih reakcijah avstralske vlade v primeru slovenske razglasitve neodvisnosti, ob čemer je avstralski ministrski predsednik tudi obljubil, da bo Avstralija skupaj z drugimi državami v ospredju prizadevanj za uresničitev demokratičnih principov.¹⁹

Ob agresiji jugoslovanske armade na Slovenijo konec junija leta 1991 so se tudi avstralski Slovenci organizirali in pripravili številne proteste. Prvega so že 28. junija 1991 pripravili skupaj s hrvaško izseljensko skupnostjo pred zgradbo avstralskega parlamenta, kjer je med drugimi spregovoril tudi Srečko Falež, predsednik odbora Svetovnega slovenskega kongresa za Canberro. Delegacijo Slovencev in Hrvatov je takrat, ob odsotnosti avstralskega sekretarja za zunanje zadeve, sprejel John Douth, sekretarjev osebni tajnik. Ker je avstralske Slovence tedaj tudi skrbela varnost njihovih delegatov, ki so se udeležili seje Svetovnega slovenskega kongresa v Ljubljani, so o tem obvestili šefa vzhodnoevropskega oddelka zunanjega ministrstva Avstralije Ronalda Pitcha. Le-ta jim je za zavarovanje avstralskih delegatov na ljubljanski konferenci zagotovil sodelovanje avstralske ambasade. Razen tega je delegacija avstralskih Slovencev obiskala tudi ambasado ZDA in ambasado Evropske skupnosti. V ameriški ambasadi je slovensko delegacijo sprejel njen drugi sekretar Robert Carlson. Ta je v svojem nagovoru poudaril, da je ameriški državni sekretar s svojimi znanimi izjavami ob sprejemu predsednikov jugoslovanskih republik vzpodbudil napad jugoslovanske armade na Slovenijo in da naj bi zato ZDA bile odgovorne za ustavitev nasilja v Sloveniji. Gospod Carlson je tudi obljubil, da bo pisma predstavnikov slovenskih izseljencev poslal svojim predpostavljanim v Washington. Na ambasadi Evropske skupnosti pa je delegacijo Slovencev in Hrvatov sprejel ambasador Roul Jurgenson. Tudi njemu so izročili pismo s podobno vsebino. O vseh omenjenih obiskih slovenskih ter hrvaških predstavnikov izseljencev ter o dogodkih v Sloveniji sta lokalni radio in televizija v Canberri veliko poročala.²⁰

Tudi Slovenci v Melbournu, Adelaidu, Sydneyu in v Queenslandu so pripravili več demonstracij, na katerih so zahtevali priznanje svobodne in neodvisne Slovenije. Hkrati so poslali tudi na tisoče pisem avstralskemu ministru za zunanje zadeve s sledečo vsebino: »*Jaz, avstralski državljan slovenskega porekla, sem globoko zaskrbljen spričo zadnjih dogodkov v Sloveniji in vas z vsem spoštovanjem prosim, da izrazite svoje nezadovoljstvo z akcijami, ki jih je proti Sloveniji sprožila jugoslovanska vlada.*«²¹

15. julija leta 1991 je Marjana Kovača, predsednika Avstralske-slovenske konference Svetovnega slovenskega kongresa skupaj s sestavljalcema 40 strani dolge peticije, ki je opravičila zahteve Slovenije po njeni samostojnosti, Sherill O'Connor-Šraj (soproga avstralskega Slovenca Pavleta Šraja) ter odvetnikom in sodnim advokatom za mednarodno pravo Garryjem Moorem, sprejel minister za zunanje zadeve Avstralije senator Gareth Evans. Evans je že tedaj ugotavljal, da so se dogodki na področju tedanje Jugoslavije še zlasti pa na področju Slovenije obrnili v povsem novo smer in jih ne bo mogoče preusmeriti. Izjavil je, da Avstralija ne more prehitevati dogodkov, ki jih je povzročila Brionska deklaracija, po kateri je Slovenija za tri mesece zamrznila nadaljnje izvajanje svoje neodvisnosti, vendar pa bo še naprej temeljito spremljala vsa dogajanja.

Kako so na te aktivnosti slovenskih izseljencev v Avstraliji pa tudi drugod po svetu gledali v Sloveniji, nam najlepše ponazarja izjava tedanjega ministra za informiranje pri Vladi Republike Slovenije Jelka Kacina iz julija 1991, v kateri je med drugim zapisal:

Ko govorim o naših izseljencih po svetu, moram reči, da smo imeli v teh dneh nemogoče veliko število klicev, pisem in telefaksov, v katerih nas izseljenci sprašujejo, kaj naj še storijo in na kakšen način naj storijo, oziroma nas obveščajo, kaj vse so že storili.

¹⁹ Ibid., 20.

²⁰ Ibid., 20.

²¹ Ibid., 54.

*Ob tej priložnosti bi se rad v imenu predsedstva, vlade in skupščine Republike Slovenije vsem skupaj zahvalil za njihov velik, pa čeprav morda mislijo, majhen prispevek. Pri slabih dveh milijonih Slovencev je prispevek vsakega posameznika izredno velik in če je ta prispevek v tujini, to velja še toliko bolj.*²²

Po brionskem sestanku so avstralski Slovenci nadaljevali s svojimi prizadevanji za priznanje Republike Slovenije. Pri tem svojem delu so iskali podporo zlasti pri opozicijskih poslancih avstralskega parlamenta. Tako je 22. avgusta 1991 senat avstralskega parlamenta sprejel zahtevo po odpoklicu avstralskega ambasadorja v Jugoslaviji na pogovore o priznanju novih neodvisnih držav na tleh razpadajoče države. Pri razpravi o Jugoslaviji v avstralskem parlamentu od 15. do 23. avgusta 1991 so bili navzoči tudi predstavniki slovenskih in hrvaških izseljencev.²³ Istočasno so predstavniki Avstralske konference Svetovnega slovenskega kongresa poslali peticijo ministrskemu predsedniku Bobu Hawkeju in članom avstralskega parlamenta z zahtevami po priznanju Slovenije,²⁴ hkrati pa so tudi zbrali 266.875 avstralskih dolarjev pomoči za Slovenijo.

Oktobra 1991 je slovensko delegacijo, v kateri so bili Marjan Kovač, Elica Rizmal in Cvetko Falež, sprejel avstralski ministrski predsednik Bob Hawke, ki je med drugim tudi omenil, da bo Avstralija med prvimi državami, ki bodo priznale Slovenijo.²⁵ To se je potem tudi zares zgodilo, saj je Avstralija priznala Slovenijo že 16. januarja 1991, to je skoraj istočasno z državami Evropske skupnosti. Ob tem naj omenim še pismo, ki ga je dr. Janez Dular 16. januarja poslal Marjanu Kovaču, v katerem je potem, ko se je avstralskim Slovincem zahvalil za »velikansko delo, ki so ga opravili«, med drugim tudi zapisal:

»Ni si mogoče predstavljati, da bi avstralska vlada že kar »v prvem valu« (sic.) priznala Slovenijo brez vašega prizadevanja za intenzivno informiranje avstralske javnosti, oblastnih organov in pomembnih vladnih osebnosti o resničnih razmerah Slovenije in o upravičenosti našega boja za osamosvojitve. Doseženi uspeh naj Vam bo v zadoščanje pa tudi v spodbudo za nadaljnje ohranjanje in krepitev slovenskega kulturnega izročila v Avstraliji in za tesnejšo povezanost med Avstralijo in Slovenijo.«²⁶

V prizadevanjih za priznanje slovenske neodvisnosti so bili aktivni tudi slovenski izseljenci na **Novi Zelandiji**, ki so julija 1991 naslovili pismo na novozelandsko vlado in na predsedujočega Evropske skupnosti Hansa van der Broeka; izrazili so željo za priznanje neodvisnosti in samostojnosti Republike Slovenije.²⁷ Pismo z enakimi zahtevami so oktobra 1991 poslali tudi novozelandskemu ministru za zunanje zadeve Donu McKinnonu. Le-ta jim je v svojem odgovoru zagotovil, da bodo bodoče akcije njegove vlade glede priznanja nekdanjih jugoslovanskih republik kot neodvisnih držav »konsistentne z akcijami celotne Evropske skupnosti«.²⁸

V borbo za priznanje slovenske države se je vključila tudi skupina Slovencev iz **Južnoafriške republike**, ki se je z zahtevo po priznanju Slovenije obrnila med drugim tudi na vlado te države.²⁹

²² Ibid., 52.

²³ Ibid., 57-60.

²⁴ Ibid., 64.

²⁵ Ibid., 64.

²⁶ Ibid., 76.

²⁷ Peticióni Slovencev iz Nove Zelandije. *Delo, leto 33, št. 173*. Ljubljana, 26. julija 1991, str. 2.

²⁸ Pismo zunanjega ministra Nove Zelandije Dona McKinnona Antonu Pavelicu z dne 21. oktobra 1991. (*Arhiv SIM*).

²⁹ Pismo Jožeta Vogelnika uredništvu Rodne grude z dne 5. julija 1991; pismo predsednika Slovenske izseljenske matice dr. Mirka Juraka Jožetu Vogelniku z dne 29. julija 1991. (*Arhiv SIM*).

6. Delovanje slovenskih izseljencev v zahodnoevropskih državah za priznanje Slovenije

V borbo za priznanje neodvisnosti Slovenije so se, podobno kot slovenski izseljenci v prekomorskih državah, vključili tudi slovenski izseljenci iz vseh zahodnoevropskih držav in tudi konference Svetovnega slovenskega kongresa po teh državah so delovale na podoben način. Pri tem je zanimivo predvsem, da so od vlad Avstrije ter Nemčije³⁰ dobivali prijateljske odgovore, od angleških ter francoskih vladnih uradnikov pa veliko bolj formalne odgovore.

V Nemčiji so zahtevali priznanje Slovenije s strani nemške vlade tako posamezniki kot tudi Slovenci, združeni po kulturnih društvih. Med akcijami slovenskih izseljencev v Nemčiji je potrebno najprej omeniti pismo, ki ga je 31. julija 1991 tedanjemu nemškemu zunanjemu ministru Hansu-Dietrichu Genscherju poslal dr. Dušan Nendl, v katerem je zahteve po priznanju slovenske neodvisnosti podkrepil tudi z gospodarskimi interesi Nemčije in Evropske gospodarske skupnosti.³¹ Isti pisec je na jugoslovansko vprašanje opozarjal že tudi v pismu, ki ga je Genscherju poslal 30. novembra leta 1987, v katerem je prvič izpostavil nevarnost »libanonizacije« Jugoslavije.³²

Slovenci so se organizirali v vseh nemških mestih, kjer so živeli v večjem številu. Tako so v ponedeljek 1. julija organizirali v Ingolstadtu mirovni shod, ki se ga je udeležilo okrog 500 prebivalcev mesta in okolice. Rezultat tega je bila soglasno sprejeta resolucija z zahtevo po priznanju neodvisnosti Slovenije s strani mestnega sveta Ingolstadta in predlog za njen sprejem tako bavarskemu, kakor tudi nemškemu državnemu parlamentu. Dr. Franz Götz, predstavnik SPD v bavarskem deželnem parlamentu, je poslance te najvišje deželne ustanovne seznanil z dogodki v Sloveniji. Člani slovenskega zdomskega društva »Lastovka« in slovenske katoliške misije v Ingolstadtu so se 8. julija zahvalili bavarskemu ministrskemu predsedniku Maxu Streiblu za podporo pri osamosvajanju Slovenije.³³ Po agresiji jugoslovanske vojske na Slovenijo so v političnih akcijah proti okupaciji Slovenije s strani jugoslovanske armade aktivno delovali tudi člani združenja Pro Slovenia v Ulmu, ki jih je vodil takratni član Izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice dr. Marko Dvořak. To združenje je pozneje tudi odklonilo Brionsko izjavo, ki naj bi po njihovem »jemala Sloveniji domala vse atribute suverenosti«. Na podoben način so delovali tudi slovenski izseljenci v pokrajini Baden-Württemberg.³⁴

Tudi slovenski izseljenci v **Veliki Britaniji** so organizirali svojo Konferenco Svetovnega slovenskega kongresa, ki je 7. julija 1991 organizirala na Trafalgar Square protest v znak podpore neodvisni Sloveniji in zoper agresijo jugoslovanske armade na Slovenijo. Glavni organizatorji tega protesta so bili dr. Zvezdan Pirtošek, dr. Marko Hawlina, Jana Valenčič, Polona Baloh-Brown ter Polona Truden.³⁵ Pri organiziranju Konference Slovenskega kongresa za Veliko Britanijo in

³⁰ O stališču Nemčije do vprašanja slovenske in hrvaške neodvisnosti glej: Hans Dietrich Genscher, *Erinnerungen*, Berlin 1995, str. 936-968 in Dr. Ernst-Jörg von Studnitz, *Die Internationalisierung der Jugoslawien-Krise 1991/92. Deutschland und die Völker Südosteuropas, Südosteuropa-Jahrbuch 23, Festschrift für Walter Althammer*, München 1993, str. 85-91.

³¹ Pismo dr. Dušana Nendla nemškemu zunanjemu ministru dr. Hansu-Dietrichu Genscherju z dne 31. julija 1991 (kopija v lasti avtorja).

³² Pismo dr. Dušana Nendla nemškemu zunanjemu ministru dr. Hansu-Dietrichu Genscherju z dne 30. novembra 1987 (kopija v lasti avtorja).

³³ Walter Schneeweis: Ingolstadt podpira Slovenijo. *Pomurski vestnik*, leto 43, šte. 29. Murska Sobota, 25. julija 1991, str. 5.

³⁴ Izjava Kriznega štaba Pro Slovenia. *Slovenec*, leto 75, šte. 22. Ljubljana 20. julija 1991, str. 3; Wir Slowenen schaffen es! Wir schaffen es! *Punktum*, vol. 1, no. 1. Ulm 10. julija 1991, str. 2; Izjava – Apel združenja Pro Slovenia z dne 11. julija 1991. (*Arhiv SIM*); Apel dr. Marka Dvořaka z dne 6. julija 1991. (*Arhiv SIM*); Slowenien, Freundschaft mit Deutschland und mit den Deutschen. Zdrufenje Pro Slovenia, Ulm, poletje 1991. (*Arhiv SIM*); Slowenien brennt – Wer verstehen will, der verstehe – wer helfen kann, der Hilfe – auch schweigen tötet! Zdrufenje Pro Slovenia, 1991. (*Arhiv SIM*); pismo predsednika slovenskega kulturnega društva Sava e.V. Janka Zemljiča Slovenski izseljenski matici v Ljubljani z dne 15. januarja 1991. (*Arhiv SIM*).

³⁵ The Slovenian demonstration committee, 7 July 1991. Plakat na razstavi Svetovnega slovenskega kongresa – Konference za Slovenijo, ki je predstavila delovanje Slovencev izven Slovenije za samostojno slovensko državo.

organizaciji demonstracij je bil zaslužen tudi Dušan Pleničar, ki je bil lastnik tiskarne in je tudi tiskal transparente in propagandni material. Tudi Slovenci v Veliki Britaniji so pisali pisma z zahtevami po priznanju Slovenije in to tako predsedniku britanske vlade kakor tudi članom britanskega parlamenta. Tako je 29. junija 1991 Joseph Pogachnik v imenu slovenske skupnosti v Bedfordshireu pisal britanskemu predsedniku vlade Johnu Majorju in zahteval priznanje Slovenije s strani Velike Britanije in držav Evropske skupnosti.³⁶ Na to pismo je Pogachniku odgovoril J. Carmichael iz britanskega zunanjega ministrstva s pismom z dne 23. julija 1991, v katerem je razložil takratno stališče Velike Britanije do jugoslovanskega vprašanja in izjavil, da Velika Britanija obsoja uporabo politike sile in oviranja demokratično izvoljenih vlad Slovenije ter Hrvaške. Sklicuje se tudi na izjavo z dne 3. julija v spodnjem domu britanskega parlamenta, v kateri je britanski državni sekretar jasno povedal, »... da se problemi Jugoslavije ne morejo reševati s politiko sile. Skupaj z zahodnimi zavezniki je bila Velika Britanija aktivno vključena v poskuse preprečevanja nadaljnje uprave vojaške sile v Sloveniji ter na Hrvaškem, vendar pa lahko samo Jugoslovani sami odločajo o prihodnosti njihove dežele.«³⁷ V okviru prizadevanj Slovencev v Veliki Britaniji je vsekakor omembe vredno tudi pismo, ki so ga 17. oktobra 1991 poslali predsednikom držav oziroma predsednikom vlad in zunanjim ministrom držav Commonwealtha (Britanske skupnosti narodov) iz Londona v Veliki Britaniji, iz Ottawe v Kanadi in iz Sydneya v Avstraliji z zahtevo po priznanju Republike Slovenije.³⁸ Sicer pa bo potrebno tudi delovanje te skupnosti v obdobju osamosvajanja Slovenije še posebej preučiti.

Konferenco Svetovnega slovenskega kongresa so relativno zgodaj ustanovili tudi v **Franciji**, vendar pa ta ni bila posebej aktivna. Znani astrofizik slovenskega rodu dr. Janez Zorec, francoski univerzitetni profesor zgodovine dr. Georges Castellan in baron Jean De Miceli, ki so že med aprilom in junijem 1991 organizirali obisk Lojzeta Peterleta in za tem še nekaterih drugih visokih predstavnikov Republike Slovenije, so s skupino slovenskih in francoskih somišljenikov novembra 1991 ustanovili v Parizu društvo Francija-Slovenija. Po intervenciji jugoslovanske armade v Sloveniji pa so člani tega Društva natisnili letak, v katerem so pojasnili, zakaj je Slovenija razglasila svojo neodvisnost, in so ga v več kot 100.000 izvodih poslali na naslove mnogih vplivnih Francozov. Na dogodke v Sloveniji so reagirali tudi starejši slovenski naseljenci v Aumetzu. Ti so na pobudo Slovenskega delavskega društva (Association des Travailleurs d'Origine Slovene) v začetku julija 1991 naslovili na predsednika francoske republike François Mitteranda in jugoslovanskega ambasadorja v Parizu pismo, v katerem so zahtevali konec intervencije jugoslovanske armade v Sloveniji. Pismo s podobno vsebino je jugoslovanskemu ambasadorju v Parizu poslal tudi Anton Pislar, predsednik Slovenskega delavskega društva, ki je združevalo Slovence, ki so se v Franciji naselili še pred prvo svetovno vojno.³⁹

Podobnih akcij so se lotevali tudi Slovenci v **Švici**, kjer so člani društva Pro cultura Slovenica organizirali skupaj z ostalimi slovenskimi izseljenci informiranje švicarske javnosti o dogodkih v Sloveniji in zahtevi Slovenije po samostojnosti. Tako je bila v osrednji cerkvi v Schaffhausnu v začetku oktobra 1991 slovesna maša za samostojno Slovenijo, ki jo je vodil nekdanji kapucin iz Celja, pater Robert Podgoršek. Udeležilo se je več kot 2.000 vernikov, od tega polovica delavcev na začasnem delu v Švici in številni domačini, ki so podpirali Slovenijo v njenih prizadevanjih za neodvisnost. Maša je dosegla tudi svojevrsten rekord, saj se v schaffhausenski osrednji cerkvi do takrat še nikoli pri bogoslužju ni zbralo toliko ljudi. Dan pred tem so predstavniki slovenskih klubov in urednik *Züricher Nachrichten* gospod Bidermann izročili

³⁶ Pismo Josepha Pogachnika britanskemu ministrskemu predsedniku Johnu Majorju z dne 29. junija 1991. (*Arhiv SIM*).

³⁷ Pismo S. H. J. Carmichaela iz East European Department pri Foreign & Commonwealth Office Josephu Pogachniku z dne 23. julija 1991. (*Arhiv SIM*).

³⁸ Pismo iz Urada Republike Slovenije v Veliki Britaniji To the Heads of State, Prime Ministers and Ministers, The Commonwealth Nations, Arhiv Kanadsko slovenskega kongresa, kopije v lasti avtorja.

³⁹ Pismo tajnika Slovenskega delavskega društva v Aumetzu Ivana Tolmajnerja Slovenski izseljenski matici v Ljubljani z dne 10. julija 1991. (*Arhiv SIM*).

predsedniku švicarske konfederacije peticijo s 5.800 podpisi z zahtevo za priznanje samostojne Slovenije. Podpisniki peticije, ki sta jo zasnovala Bidermann in pater Podgoršek, so bili v glavnem švicarski državljani.⁴⁰

Komite za priznanje Slovenije so slovenski izseljenci organizirali tudi na **Nizozemskem** in sicer 7. julija 1991 v Nieuwegeinu. V Komiteju so bili tudi člani Konference za Nizozemsko pri Svetovnem slovenskem kongresu. Namen Komiteja je bil podoben kot pri ostalih organizacijah slovenskih izseljencev v zahodnoevropskih državah in sicer: informiranje nizozemske javnosti in prek peticij nizozemski vladi vplivati na priznanje Slovenije. Za največji uspeh Komiteja štejejo posredovanje peticije predstavnikom vseh strank nizozemskega parlamenta in sestanek s predstavniki teh strank 11. julija 1991. Na tem sestanku je takratni nizozemski zunanji minister Van der Broek govoril o svojem posredovanju na Brionih, vsi predstavniki strank pa so s strani članov Komiteja dobili informacije o vzrokih za osamosvojitve Slovenije. Podoben komite so Slovenci ustanovili tudi v Belgiji.⁴¹ Frank van Krevel, predsednik Komiteja za priznanje Slovenije iz Nizozemske, je 9. avgusta objavil v največjem nizozemskem dnevniku tudi članek o vzrokih za razglasitev slovenske neodvisnosti in poteku dogodkov v Republiki Sloveniji v poletju leta 1991.⁴² Septembra 1991 je Komite za priznanje Slovenije pripravil obisk slovenske in hrvaške delegacije pod vodstvom podpredsednika skupščine Republike Slovenije Vaneta Gošnika in predsednika hrvaškega parlamenta Žarka Domjana na Nizozemskem. Obe delegaciji sta bili gostji na zasedanju zunanjepolitičnega odbora nizozemskega parlamenta, pred katerim je evropsko politiko ob razpadu Jugoslavije predstavil zunanji minister Hans van den Broek. Obe delegaciji sta po tem sodelovali na okrogli mizi o razpadu Jugoslavije na nizozemski televiziji, člani delegacij pa so tudi dali veliko intervjujev za vodilne nizozemske časopise.⁴³

V boj za priznanje slovenske neodvisnosti so se vključili tudi Slovenci, ki živijo v Skandinaviji, še zlasti tisti iz **Švedske**. Le-ti so že 29. junija 1991 pripravili pred švedskim parlamentom skupaj s hrvaškimi izseljenci demonstracije, na katerih je v imenu Slovencev govoril Peter Vider. Istega dne so demonstracije organiziral tudi v Malmöju, 30. junija pa so oblikovali odbor za priznanje neodvisnosti Slovenije in poslali protestna pisma švedski vladi in vsem političnim strankam. 5. julija istega leta je delegacijo Slovencev in Hrvatov sprejel sekretar zunanjega ministrstva Pierre Schori, dan zatem (6. julija) pa so Slovenci na Švedskem pričeli na jugoslovanskem konzulatu v Malmöju vračati jugoslovanske potne liste. Tega dne (6. julija) in 13. julija so po vseh večjih švedskih mestih organizirali nove demonstracije.⁴⁴ Na pobudo Slovencev je poleti leta 1991 izšlo v švedskih časopisih tudi več člankov, ki so obravnavali takratne dogodke v Sloveniji.⁴⁵

7. Zaključek

V prispevku so obravnavana gibanja med slovenskimi izseljenci ob ustanavljanju jugoslovanske države v obdobju med prvo svetovno vojno in po njej ter aktivnosti slovenskih izseljencev ob ustanavljanju slovenske države in prizadevanjih za njeno mednarodno priznanje na prelomu iz osemdesetih v devetdeseta leta.

⁴⁰ Maša in peticija za samostojno Slovenijo. *Slovenec*, leto 75, šte. 91. Ljubljana, 10. oktobra 1991, str. 9.

⁴¹ Pismo predsednika Komiteja za priznanje Slovenije Franka van Krevela Gabi Heimar z dne 30. julija 1991. (*Arhiv SIM*).

⁴² Pismo predsednika Komiteja za priznanje Slovenije Franka van Krevela Gabi Heimar z dne 9. avgusta 1991; Frank van Krevel: Europa zal eresculd inlossen. (izrezek iz časopisa Trouw z dne 9. avgusta 1991). (*Arhiv SIM*).

⁴³ Podatke mi je posredoval dr. Janez Šumrada.

⁴⁴ Reakcije Slovencev na Švedskem na dogodke v Sloveniji. *Naš glas*, leto 18, št. 109. Stockholm, avgust 1991, str. 34-38; T. Jakše: Naši rojaki po svetu delajo za nas. *Dolenjski list*, leto 42, št. 31 (2189). Novo mesto, 1. avgusta 1991, str. 8.

⁴⁵ Kriget i Jugoslavien sar tvedräkt i Olofström (izrezek iz časopisa Sydöstran Onsdagen z dne 2. julija 1991); Stefans semesterbilder femton timmars krigsfilm (izrezek iz časopisa Sydöstran Onsdagen z dne 17. julija 1991); Erkänn Slovenien och Kroatien innan blodbadet är ett faktum (izrezek iz časopisa DAG z dne 19. julija 1991). (*Arhiv SIM*).

Ugotovimo lahko, da so slovenski izseljenci tako med prvo svetovno vojno kakor tudi na prehodu iz osemdesetih v devetdeseta leta pokazali veliko zanimanje za dogajanje v njihovi stari domovini. Ob izbruhu različnih kriz (političnih, gospodarskih, vojnih) se je, podobno kot pri drugih evropskih narodih,⁴⁶ tudi pri Slovencih izkazalo, da je šlo v teh trenutkih za renesanso njihove narodne zavednosti in za prizadetost glede teh dogodkov, kar se je pokazalo tudi pri slovenski izseljenski skupnosti po vsem svetu, ko je do odločilnih zgodovinskih dogodkov prihajalo v Sloveniji.

Zanimivo je, da so na dogodke v Sloveniji v letih 1990 do 1992 reagirali slovenski izseljenci po vsem svetu; tudi v deželah, kjer so živeli v relativno majhnem številu, kot na primer v Južnoafriški republiki ali Novi Zelandiji. Reakcije slovenskih izseljencev v deželah, kjer jih je bilo relativno veliko in kjer so bile njihove skupine do sredine 80-ih let v odnosu do stare domovine politično zelo zdiferencirane, so v propagandnem boju za priznanje slovenske neodvisnosti s strani njihovih novih domovin (ZDA, Kanade, Avstralije ipd.) pokazale visoko stopnjo enotnosti. Zlasti v omenjenih prekomorskih državah je bilo veliko število Slovencev udeleženih bodisi v demonstracijah, ki jih je slovenska izseljenska skupnost organizirala skupaj s hrvaško ali sama, bodisi v telefonskih klicih ali pri množičnem podpisovanju in pošiljanju peticij z zahtevami po neodvisnosti Slovenije. Ob tem zaključku moramo opozoriti tudi na pomembno vlogo, ki so jo v teh državah odigrali tudi politiki slovenskega porekla, kot na primer Dennis Eckart iz ZDA, ki je takoj ob izbruhu desetdnevne vojne za Slovenijo o svojem nasprotovanju temu vojaškemu posegu s strani jugoslovanske armade obvestil ameriški Kongres.

Omeniti še velja, da priznanje Slovenije, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine januarja 1992 s strani držav Evropske Unije in nekaterih drugih držav, pozneje pa tudi s strani Združenih držav Amerike in vseh ostalih držav, primarno ni bilo rezultat pritiskov slovenskih in hrvaških izseljenskih skupnosti iz ZDA ali drugih držav. Kljub temu pa moramo priznati in priznavati dosežke teh skupnosti, ki so vplivale na politiko svojih držav do njihovih starih domovin. Vse to potrjuje enkrat že zapisano trditev ameriškega zgodovinarja Johna Highama, »... da kadarkoli so stare domovine v krizi, dosega kohezivnost in enotnost v priseljenskih skupnostih najvišjo stopnjo. To dejstvo pa bo tem skupnostim pomagalo, da bodo preživele malo dlje v ameriškem talilnem loncu«. Analogno pa velja tudi za ostale države priseljevanja.

Na koncu pa velja poudariti, da je v tem prispevku predstavljen le delček prizadevanj slovenske diaspore in da bo za popolnejšo sliko tega delovanja potrebno še veliko raziskovalnega dela.

Summary

Immigrant Communities and the Establishment of New States in East-Central Europe: The Case of the Slovenians Part II

Matjaž Klemenčič

The aim of this contribution is to survey the activities of Slovenians who emigrated to Canada, Australia, South America and Western European countries during the struggle for the independence of Slovenia in 1991 and their efforts for recognition of its' independence from 1991 till 1992. Slovenian communities actively supported the movement for the independence of Slovenia. Slovenian immigrant leaders and other Slovenians wrote many petitions to the governments of their countries of immigration, demanding the recognition of Slovenia. They helped Slovenia also with humanitarian aid.

Slovenian immigrants elsewhere in the world (outside the United States), in Canada, Europe, and Australia, have organized into the Slovenian Congress, an organization aimed at uniting Slovenian organizations all over the world regardless of their political views. From June 26 through October 8, 1991, and

⁴⁶ Eric J. Hobsbawm: *Nationen und Nationalismus – Mythos und Realität seit 1780*. München 1996, str. 182.

later through January 15, 1992, the Congress organized campaigns for the recognition of Slovenia as an independent state. Stane Kranjc, the president of the Canadian Slovenian Congress, wrote many letters to Barbara McDougall, the Canadian Secretary of State for External Affairs and to Brian Mulroney, the Canadian Prime Minister. Correspondence began in June, 1991 and continued until January 15, 1992. The Canadian Slovenian Congress wanted Canada to recognize Slovenia as an independent state. When one browses through those letters, one gets the impression that the people whom these letters were addressed took them quite seriously – perhaps even more seriously than their American counterparts, because their answers showed a greater interest in the issues. Canada recognized Slovenia together with the European Union on January 15, 1992.

The author deals also with the activities of the Slovenians in Australia, who wrote many petitions, in which they demanded the recognition of Slovenia as a sovereign and independent country. They were even received by Australian Prime Minister Bob Hawke.

The same type of work was also done by Slovenians in Argentina. During this period of need, Slovenian communities in Argentina joined together – communities who migrated to Argentina between the wars and held mostly leftist views joined together with the *émigré* community that came to Argentina as political refugees after World War II. Their efforts on behalf of Slovenia were very successful, as Argentina was one of the first countries to recognize Slovenia's independence.

Members of the European chapters of the Slovenian Congress in the United Kingdom, Sweden, The Netherlands and elsewhere in Europe did similar work. They received friendly replies from the Austrian and German governments, and more formal responses from the English, Dutch and French governments. However, in the end the European Union agreed to recognize Slovenia.

The work done by the Slovenian and Croatian communities in South Africa for the recognition of Slovenia and Croatia is given proper attention as well.

The recognition of Slovenia, Croatia, and Bosnia-Herzegovina by European and other countries in January, 1992, and by the United States in April, 1992, was not primarily a result of pressure by the Slovenian and Croatian communities in the United States and elsewhere in the world. However, it is important to recognize how those communities tried to influence the United States' and other countries' policies toward their old countries, and that this proved that whenever their old countries were in crisis, the immigrant groups' cohesiveness was at its highest point. This cohesiveness will help these immigrant communities to learn about themselves and to survive a little longer.

NARODNI MUZEJ SLOVENIJE, Ljubljana, Prešernova 20

tel.: (061) 218-876; fax.: (061) 221-882; e-mail: NMUPRAVA@narmuz-lj.si

Narodni muzej Slovenije izdaja knjige s področja arheologije, numizmatike, zgodovine in umetnostne zgodovine. Podrobne informacije o dejavnosti muzeja so dostopne tudi prek Interneta (<http://www.narmuz-lj.si>).

Serijska SITULA je bila ustanovljena leta 1957. V njej so objavljene sinteze s področja arheologije, numizmatike, epigrafike in antične zgodovine. V seriji je izšlo tudi pet zbornikov (št. 13, 14/15, 20/21, 26 in 34).

V KATALOGIH IN MONOGRAFIJAH so predstavljena posamezna arheološka najdišča pa tudi obširne sinteze (št. 5, 25, 27 in 29).

Revija ARGO nadaljuje tradicijo publikacije iz 19. stoletja in je osrednje glasilo slovenskih muzejev. Namenjena je predvsem temam s področja muzeologije.

Leta 1994 je začela izhajati nova serija VIRI – GRADIVO ZA MATERIALNO KULTURO SLOVENCEV, v kateri bodo predstavljeni rezultati raziskav s področja materialne kulture, ki je enako povedna kot pisani viri. Namenjena je mlajšim zgodovinskim obdobjem.

Ob posameznih tematskih RAZSTAVAH so bili objavljeni katalogi, v katerih so tudi poglobljene razprave znanih slovenskih zgodovinarjev.

Iz bogatega izbora del vam predstavljamo predvsem novejša in tista z zgodovinsko tematiko.

SITULA: razprave Narodnega muzeja

13. Kmečki punti na Slovenskem, razprave in katalog dokumentov, 1973
- 14./15. Opuscula Iosepho Kastelic sexagenario dicata, 1974
17. D. Svobljšak – T. Knific, Vipavska dolina: zgodnjerednjeveška najdišča, 1976
19. A. in J. Šašel, Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMLXI et MCMLXX repertae et editae sunt, 1978
- 20./21. Zbornik posvečen Stanetu Gabrovcu ob šestdesetletnici, 1980
25. A. in J. Šašel, Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMII et MCMXL repertae et editae sunt, 1986
26. Studia numismatica Labacensia Alexandro Jeločnik oblata, 1988
27. M. Žvanut, Knjige iz 16. stoletja v Knjižnici Narodnega muzeja, 1988
28. P. Kos – A. Šemrov, Rimski republikanski novci, 1990
29. P. Kos, Ig: najdba antoninijanov tretjega stoletja, 1991
30. J. Šašel, Opera selecta, 1992
31. M. Žvanut, Zbirka pečatnikov v Narodnem muzeju v Ljubljani, 1993
32. Ž. Demo, Ostrogothic coinage from collections in Croatia, Slovenia and Bosnia & Hercegovina, 1994
33. P. Kos – A. Šemrov, Rimski novci in kontramärke iz 1. stoletja, 1995
34. Westillyricum und Norditalien in der Späetroemischen Zeit, 1996
35. M. Šašel Kos, Lapidarij Narodnega muzeja Slovenije, 1996 (v tisku)

KATALOGI IN MONOGRAFIJE

15. S. in P. Petru, Neviodunum: Drnovo pri Krškem, 1978
16. J. Dular, Podzemelj, 1978
17. M. Guštin, Notranjska: k začetkom železne dobe na severnem Jadranu, 1979
18. V. Stare, Kranj: nekropola iz časa preseljevanja ljudstev, 1980
19. L. Bolta, Rifnik pri Šentjurju: poznoantična naselbina in grobišče, 1981
22. S. Gabrovec – D. Svobljšak, Most na Soči: zgodovina raziskav in topografija, 1983
23. B. Teržan – F. Lo Schiavo – N. trampuž Orel: Most na Soči II: Szombathyjeva izkopavanja, 1985
24. M. Sagadin, Kranj – Križišče Iskra: nekropola iz časa preseljevanja ljudstev in staroslovanskega obdobja, 1988
25. B. Teržan, Starejša železna doba na Slovenskem Štajerskem, 1990
26. A. Dular, Prazgodovinska grobišča v okolici Vinjega vrha nad Belo cerkvijo, 1991
27. M. Guštin, Posočje in der juengern Eisenzeit, 1991
28. S. Gabrovec, Stična I: naselbinska izkopavanja, 1994
29. Depojske in posamezne kovinske najdbe bakrene in bronaste dobe na Slovenskem, 1996 (v tisku)

VIRI: gradivo za materialno kulturo Slovencev

1. M. Kos – M. Žvanut, Ljubljanske steklarne v 16. stoletju in njihovi izdelki, 1994

RAZSTAVNI KATALOGI

- Slovenci v predmarčni dobi in revoluciji 1848, 1978
- V. Šrubar – V. Stare, Srednjeveško naselje Otok pri Dobravi, 1981
- M. Žargi, Kositer na Slovenskem: obrt in izdelki, 1981
- H. Štular, Tapiserija v Sloveniji, 1982
- Secesija na Slovenskem: uporabna umetnost, umetna obrt in njej sorodni pojavi v obrtni in industrijski proizvodnji, 1984
- V. Bučič, Meščanska skrinja v Sloveniji, 1984
- M. Žvanut, Slovenci v 16. stoletju, 1986
- P. Kos, Denarništvo v antiki na Slovenskem, 1990
- V. Bučič, Ure skozi stoletja, 1990
- T. Knific – M. Sagadin, Pismo brez pisave: arheologija o prvih stoletjih krščanstva na Slovenskem, 1991
- Gradovi minevajo, fabrike nastajajo: industrijsko oblikovanje v 19. stoletju na Slovenskem, 1991
- Bitka pri Sisku: 1593 – 1993, 1993
- Gotika na Slovenskem: svet predmetov, 1995
- A. Šemrov, Slovenia: coinage and history, 1996